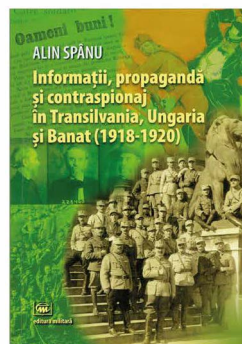

**Alin Spânu, *Informații, propagandă și contraspionaj în Transilvania, Ungaria și Banat (1918-1920)*, prefață
prof. univ. dr. Dumitru Preda, București,
Editura Militară, 2020, 396 p.**

În anul 2018 România a sărbătorit Centenarul Marii Uniri, moment aniversar care a prilejuit organizarea de expoziții foto-documentare, organizarea de simpozioane și conferințe științifice, publicarea și lansarea unor cărți dedicate evenimentelor aceluia an crucial pentru istoria românilor.

Cu prilejul acestor manifestări s-au făcut auzite mai multe voci care au subliniat că manifestările consacrate făuririi României Mari ar trebui continuate, la nivel național, și în anii următori, până în 2022.

Sușținătorii acestei idei evidențiau faptul că după 1 Decembrie 1918 au urmat ani grei, marcați de confruntări militare, bătălii propagandistice și diplomatice și că efortul uriaș al tuturor românilor a fost cu adevărat împlinit abia la 15 octombrie 1922, când Regele Ferdinand I și Regina Maria au fost încoronați regi ai României Mari, în cadrul unei festivități grandioase la Alba Iulia.

Printre puținii istorici care au înțeles pe deplin importanța unei astfel de perspective extinse s-a numărat și domnul Alin Spânu, care publica în 2019 o consistentă lucrare, intitulată „Spioni, spioane și dandanale în România războinică (1916-1919)”. Eforturile domniei sale au continuat și în anul următor, când, cu sprijinul constant al Editurii Militare, a oferit pasionaților de istorie un nou volum care aduce la lumină aspecte necunoscute sau mai puțin studiate ale eforturilor de consolidare a statului român după extraordinarele evenimente ale anului 1918.

Volumul pe care vi-l propunem spre lectură este consacrat, așa cum rezultă și din titlu, „războiului de după război”, căci, practic, armistițiul de la Compiègne, din 11 noiembrie 1918, a pus capăt „Marelui Război”, dar a făcut loc unui nou război, de această dată un „război-hibrid”, în care adversarii de ieri deveneau, uneori, aliați, iar aliații se

metamorfozau ad-hoc în inamici de conjunctură, în funcție de nodurile de interese contradictorii care determinau retrasarea hărților politice ale Europei și nu numai.

Veritabilele seisme geo-politice, precum dispariția Imperiului Austro-Ungar, a Imperiului Țarist, a Imperiului Otoman, dar și a *Kaiserreich-ului*, au influențat dramatic soarta popoarelor central și est-europene, aflate în plin proces de construcție a identității naționale, de constituire sau de întregire a statelor naționale, iar România, evident, nu se putea sustrage din acest turbion al tensiunilor post-conflict.

Anunțată încă din titlu ca o lucrare extrem de interesantă, cartea domnului Spânu are o structură foarte bine echilibrată, fiind vorba de cinci capitole, organizate pe o linie cursivă de analiză istoriografică, urmate de concluziile autorului, de un număr de 14 anexe documentare deosebit de consistente și pe deplin relevante pentru aspectele ce s-au dorit evidențiate, rezumatul lucrării realizat în trei limbi străine, bibliografia folosită și un indice de nume, extrem de util pentru consultarea rapidă a lucrării. O mențiune aparte trebuie făcută pentru colifa foto extrem de interesantă, care oferă privirii cititorului nu mai puțin de 61 fotografii de epocă, facsimile ale unor manifeste și afișe de propagandă, caricaturi, hărți din epocă.

Capitolul I, intitulat *Acțiuni militare, informative/contrainformative și analize*, prezintă operațiunile Armatei Române în Transilvania, în perioada noiembrie 1918 – mai 1919, după care trece în revistă mijloacele și metodele clasice ale *propagandei și spionajului* utilizate în cadrul acțiunilor subversive inițiate de Ungaria, în scopul anihilării hotărârii românilor transilvăneni și bănățeni de a se uni cu țara-mamă. Gama mijloacelor și metodelor folosite în atingerea scopurilor a fost extrem de diversificată și este ilustrată pe larg de autor cu exemple grăitoare, extrase din documentele vremii: de la infiltrarea femeilor-agent, până la folosirea doamnelor din înalta societate maghiară pentru a capta bunăvoința unor factori de putere (mai ales în Marea Britanie și SUA), de la coruperea prin avantaje materiale, până la folosirea licorilor zeului Bachus, de la folosirea presei și a manifestelor, până la angrenarea subtilă a diplomației ecleziastice. Ca aspect inedit, am reținut folosirea de către „Gărzile Roșii” maghiare a peste 150 de copii, de la vârsta de

12 ani, pentru a obține informații diverse din teritoriile controlate de Armata Română (p. 37).

Aspectele contrainformative sunt și ele prezentate pe larg, activitatea în acest domeniu fiind una bogată și de mare însemnătate în derularea evenimentelor. De altfel, încă din noiembrie 1918 Marele Stat Major al Armatei române aproba înființarea *Serviciului de Informații Politice și Propagandă*, condus de cpt. Octavian Codru Tăslăuanu, în vreme ce generalul Traian Moșoiu susținea ideea că acțiunea militară trebuie sprijinită și prin „înființarea unui serviciu de siguranță și propagandă”, care să neutralizeze agenții inamici și să combată propaganda acestora, diseminând totodată propriile teme și mesaje.

Acest gen de activități presupunea o analiză atentă, mai ales că evoluțiile tactice erau extrem de dinamice, rezervând uneori surprize de proporții, în cazul unor decizii insuficient cântărite. Un bun exemplu este oferit de sprijinirea de către români a grupării contrarevoluționare de la Szeged, condusă de amiralul Miklos Horthy. Odată instalat ca lider politic, acesta declara fără nici o rețineră: „inamicul numărul unu al Ungariei este România”.

Acțiunile subversive maghiare împotriva intereselor României sunt prezentate pe larg în ultima parte a capitolului, fiind evidențiate acțiunile de propagandă împotriva prevederilor Tratatului de la Trianon, dezinformările lansate de presa maghiară și canalele de diseminare a acestora la nivel european, percepțiile și contramăsurile românești față de ampla campanie maghiară.

Prin aceste abordări, autorul face trecerea firească spre capitolul al II-lea, intitulat *Propaganda – arma tăcută, dar eficientă*, care analizează în detaliu diversele aspecte ale bătăliilor propagandistice: principalii vectori, tipurile de manifeste, analiza de conținut (mesajul), taxonomia grupurilor țintă, realizatorii etc.

Un loc aparte este rezervat propagandei bolșevicilor maghiari, propagandă care a făcut victime și printre românii transilvăneni, arătând în mod clar că, fie și temporar, unele aspirații sociale pot pune în umbră sentimentele naționale, iar ideea unei patrii universale a proletarilor se poate dovedi atrăgătoare chiar pentru unii reprezentanți ai unei etnii exclusă de la viața politică vreme de secole. Sciziunea mișcării muncitorești socialiste din Transilvania, dificultățile de colaborare dintre comuniștii români și cei maghiari, energiile cheltuite pentru

aderarea la Internaționala comunistă, eforturile de destrămarea a statului român sunt analizate atent, pe baza bogatei documentații rezultată din munca serviciilor românești de informații/contra-informații.

Capitolul al III-lea – intitulat *Banatul – o confruntare în trei, arbitrată de Marile Puteri* analizează confruntarea deloc ușoară dintre România, Serbia și Ungaria pentru controlul asupra Banatului, acțiunile militare, presiunile diplomatice, campaniile propagandistice, oscilările și ambiguitățile care persistau în cancelariile Marilor Puteri, în special în Franța. Desigur, nu sunt neglijate acțiunile organizatorice concrete ale statului român, precum organizarea serviciului de informații în Banat, în iulie 1919, de către maiorul Alexandru Bursan, din Biroul 2 Contrainformații al Marelui Cartier General, serviciu care beneficia și de sprijinul structurilor din D.P.S.G.

Cel de-al patrulea capitol, cu titlul incitant *Sub lupa timpului: memorii și memorialiști*, analizează scrierile unor personaje complexe și cu orientări politice aflate, uneori, la extremele eșichierului politic, precum **Ionel Pop**, unul dintre cei opt secretari ai Marii Adunări de la Alba Iulia, **Hanibal Oreste Dobjanski**, ofițer de carieră care a luptat în trei războaie, **Pal Pronay**, militant anticomunist, **Mihail Cruceanu**, intelectual comunist, casier general al P.C.R., **Gheorghe Cristescu**, liderul socialist devenit primul secretar general al Partidului Comunist din România. Dincolo de informații concrete, inedite, autorul îndeamnă cititorul la reflecție asupra bogăției nebănuite a arhivelor istorice, a nenumăratelor fațete contradictorii ale Istoriei, capitolul fiind o veritabilă pledoarie pentru studiul în ahive.

Capitolul al V-lea – *Fapte, atitudini, destine* – aduce în atenție episoade puțin cunoscute de la finalul Primului Război Mondial, precum acțiunile regimentelor de vânători africani, controversese privind intrarea primelor unități ale Armatei Române în Budapesta (rivalitatea generalilor Gheorghe Rusescu și Gheorghe Măldărescu și rolul unei zile de naștere – 4 august 1919 – când Măldărescu împlinea 53 de ani!), o relatare asupra „onoarei nereperate” a generalului Traian Moșoiu și, în final, un episod interesant despre odiseea unui personaj mai mult decât contradictoriu, Mihai Gruiu.

Concluziile volumului sunt succinte, dar dense și ușor iconoclaste, autorul neezitând să sublinieze faptul că, la Paris, Conferința de Pace „nu a fost tocmai onestă”, amintind chiar despre „doza de perversitate”

a Marilor Puteri, care promisese Banatul atât României, cât și Serbiei și care s-au bucurat că Armata Română a lichidat bolșevismul maghiar, dar nu au întârziat să se erijeze în arbitrii absoluți ai trasării granițelor.

Dintre nenumăratele teme de reflecție propuse de volumul domnului Alin Spânu, nu dorim să aducem în atenție în cadrul acestei prezentări decât două, îndemnându-vă să parcurgeți cu atenție lucrarea pentru a le descoperi pe celelalte.

Astfel, la finele anului 1918 premierul Ungariei, Mihály Károlyi, disemina în teritoriul controlat un manifest intitulat „Republica Poporului către toate popoarele sale care nu vorbesc limba maghiară (români, nemți, ruteni, sași, sârbi, slovaci)”. Era vorba, firește, despre o înșiruire de promisiuni privind viitorul „rai” în care urmau să trăiască cetățenii Ungariei, dublată de prezentarea sumbră a eventualei desprinderi de „milenara Ungarie”. În acest manifest, românii transilvăneni erau avertizați că, de restul teritoriilor românești și de frații de același neam, „vă despart munții înalți și nerodnici, râuri late și greu de trecut. Toate resursele pentru bine și fericire se găsesc doar în Ungaria, unde nimeni nu va suferi de foame și frig, iar munca va fi în comun”. (p. 112).

Citind acest manifest maghiar din 1918, nu se poate să nu te întrebi dacă nu cumva guvernele succesive ale României se străduie, de cel puțin 30 de ani, să îi convingă pe românii din Transilvania că Mihály Károlyi avea dreptate? Cum se face că marile orașe din interiorul arcului carpatic sunt legate, cu banii românilor, mai degrabă de Budapesta, decât de București? Cum se face că absolut toate proiectele unor autostrăzi peste Carpați au fost blocate consecvent? Cum se face că magistralele CFR transcarpatice au fost lăsate să se degradeze? Cum este posibil ca vechiul cântec „Lung îi drumul Clujului” să fie atât de actual, în condițiile în care un drum cu trenul de la București la Cluj încă durează mai mult decât unul de la Cluj la Budapesta?

Un al doilea subiect de meditație este oferit de cuvintele istoricului Nicolae Iorga, citat de domnul Spânu în contextul analizei ofensivei iredentismului maghiar. Așadar, în noiembrie 1920, Iorga avertiza: „Un popor care știe să ia toate măsurile pentru a se apăra, cum și cât poate, stă mai bine, incomparabil, decât unul care face crima față de sine de a se răzima numai pe alianțele ce a știut să-și dobândească” (p. 70).

Spusele sale profetice s-au văzut adevărate în mod dureros în vara anului 1940, mai repede decât s-ar fi gândit cineva, când „Mica Antantă” și „Înțelegerea Balcanică” erau inoperante și granițele României Mari s-au dovedit imposibil de apărat în fața revizionismului de la Est, de la Vest și de la Sud de către Armata Română, insuficient înarmată, echipată și antrenată.

În concluzie, atât autorul, domnul Alin Spânu, cât și Editura Militară, au oferit publicului amator de istorie o nouă reușită istoriografică, cu un conținut extrem de bogat în informații inedite și cu o prezentare grafică de excepție.

Felicitări autorului, Editurii Militare, și directorului acesteia, domnului Adrian Pandea! Nu putem decât să preluăm moto-ul acestei edituri și să vă îndemnăm: „Înarmați-vă cu cărți!”. Desigur, cărți de calitate, precum cea prezentată în paginile de față.

Florian Banu